

УДК 378.14.015.62

Пригодій А.В., Клименок І.В.

**ПОРТФОЛІО СТУДЕНТА ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ СПОСІБ
УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА ПРЕДСТАВЛЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ
ДОСЯГНЕНЬ**

У статті проаналізовані основні види та правила використання портфоліо в системі підготовки майбутніх учителів технологій.

Ключові слова: види портфоліо, майбутній учитель, підготовка до формування портфоліо.

Актуальність теми. Соціальні та науково-технічні зміни, що відбуваються в суспільстві та в системі виробництва впливають на необхідність модернізації підготовки висококваліфікованих робітників. Особлива роль у таких умовах відводиться загальноосвітнім навчальним закладам, у яких працюють підготовлені відповідно до сучасних вимог учителі. Щоб відповідати вимогам часу педагогічна освіта стоїть перед необхідністю суттєвого оновлення та реформування. Науково-педагогічній спільноті необхідно здійснити фундаментальні дослідження в методичному та організаційному забезпеченні навчального процесу у вищому навчальному закладі.

Предметне викладання в системі вищої освіти дозволяє оцінити окремі сторони підготовки майбутніх учителів, але не дає реальної картини здобутків студента на шляху професійного становлення. У таких умовах актуальним стає використання портфоліо як альтернативного засобу педагогічного діагностування й навіть як методу оцінювання професіоналізму майбутніх учителів.

Аналіз попередніх досліджень. Підходи до визначення поняття "портфоліо" й основні його моделі описані в роботах Л.В. Бараннікова, Г.А. Голуб, Т.Г. Новікової, М.А. Чошанової та ін. Зарубіжний досвід досить

глибоко представлений в роботах К. Вольфа, М. Вонакотта, К. Воуерс, Д. Літгла, А. Лоуренса та ін.

Портфоліо як засіб фіксації спрямованості особистісних інтересів та навчальних досягнень учнів розглядається в роботах Н.Д. Гальскової, Е.С. Полата, А.С. Прутченкова, О.Є. Федотової та ін.

Аналіз стану розробленості проблеми використання навчального портфоліо в системі підготовки студентів до майбутньої педагогічної діяльності дозволив виявити наступні протиріччя між: потребою в конкурентоспроможному фахівці на ринку праці та відсутністю спрямованості професійної підготовки студентів педагогічного навчального закладу на проектування індивідуальної освітньої діяльності відповідно до сучасних тенденцій розвитку освіти; наявністю конструктивного зарубіжного досвіду використання технології портфоліо студентами вищих навчальних закладів, що дозволяє посилити професійну спрямованість, проектувати індивідуальну освітню діяльність та недостатньою вивченістю, епізодичністю його використання у вітчизняній педагогічній освіті.

Мета статті – визначити теоретичні основи використання портфоліо в системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій.

Виклад матеріалу. Використання портфоліо в галузі освіти було розпочато в США в середині 80-х років минулого століття. На початку нового століття ця ідея стає популярною в усьому світі, в тому числі й у системі освіти України.

Ідея використання портфоліо полягає в тому, що передбачається зсув акценту з оцінки на самооцінку, з того, чого студент не знає та не вміє, на те, що він знає та вміє досить добре. Основний сенс портфоліо – "показати все, на що ти здатний".

Таким чином, портфоліо в системі підготовки майбутніх учителів технологій – це набір матеріалів, що демонструють уміння майбутнього вчителя вирішувати завдання своєї професійної діяльності, вибирати

стратегію й тактику професійної поведінки та призначений для оцінки рівня професіоналізму працівника.

Принципово важливою стороною в сучасних технологіях є позиція студента в освітньому процесі, відношення до нього з боку викладача. У цьому плані можна виділити особистісно-орієнтовані технології, де стрижнем освітньої системи виступає особистість студента, забезпечення комфортних умов її розвитку, реалізація її природних потенціалів. До даних технологій ми відносимо і технологію портфоліо.

Технологія портфоліо спрямована на особистісно-орієнтоване навчання, передбачає не тільки накопичення знань, умінь і компетентностей, але й безперервне формування механізму самоорганізації та самореалізації майбутнього фахівця, розвиток його пізнавальних здібностей.

Аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з досліджуваної проблеми дозволяє зробити висновок про те, що "портфоліо" – це автентична, індивідуалізована, орієнтована на системну рефлексію навчальної діяльності технологія навчання, спрямована на реалізацію компетентнісного підходу [2].

Звернення до навчального портфоліо студента в процесі навчання у вищій школі пов'язано з вимогами сучасного суспільства до випускника вишу як до компетентного фахівця, здатного не тільки творчо ставитися до майбутньої професійної діяльності, а й бути суб'єктом свого життя.

Навчальний портфоліо майбутнього педагога дозволяє підготувати фахівця, здатного вчити й самовдосконалюватися особистим прикладом, демонструючи реальність концепції "освіти протягом усього життя" [1].

Для студента портфоліо – це організатор його навчально-дослідницької роботи, технологія й місце збору матеріалів, аналізу інформації, інструмент самооцінки, рефлексії та самовдосконалення. Для педагога портфоліо представляє зворотний зв'язок зі студентом та інструмент його оціночної діяльності.

Однак, всі дослідники сходяться в одному, що під портфоліо розуміється практичний задум, що передбачає самостійне визначення цілей,

планування, виконання та оцінку діяльності в індивідуальній чи груповій роботі студентів в позааудиторний час.

Узагальнення світової та вітчизняної освітньої практики застосування технології портфоліо дозволяє виявити найбільш істотні аспекти широко поширених типів портфоліо. Моделі портфоліо різноманітні, досить гнучкі й функціональні.

Розрізняють портфоліо за практико-результативною діяльністю; за суб'єктами діяльності; за цілями та ситуаціями використання; за характером і структурою; за способом обробки та презентації інформації; за предметом дослідження [3].

В системі підготовки студента до майбутньої педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах апробовані наступні моделі портфоліо: портфоліо документації, портфоліо-скарбничка, портфоліо процесу, портфоліо презентаційний, портфоліо оцінний, портфоліо відгуків, портфоліо досягнень, електронний та паперовий портфоліо.

"Портфоліо документації". Може містити документи студента, що показують розвиток і зростання в навчанні: залікові книжки, свідоцтва, посвідчення про присвоєння кваліфікації, категорії, розряду, отримання додаткової освіти тощо.

"Портфоліо-скарбничка". Включає матеріали, авторство яких не належить студенту. Це можуть бути запропоновані педагогом пам'ятки, схеми, списки літератури, знайдені студентом самостійно або його товаришами по групі, ксерокопії статей періодичних видань, ілюстрації. Тут можуть перебувати словникові та енциклопедичні статті, будь-який ілюстративний матеріал тощо. Це свого роду скарбничка матеріалів інформації, частина з яких буде використана в роботі, а частина може перейти в архів, інший портфоліо або не буде використовуватися.

"Портфоліо процесу" демонструє процес і рівень самостійного використання студентом отриманих знань і умінь при виконанні навчальних, дослідницьких, творчих, інформаційних, соціальних проєктів. Портфоліо

повинен відображати всі стадії проектної діяльності: занурення в проект (проблематизація), розробка проекту (планування та організація діяльності), технологічна стадія (здійснення діяльності), заключна стадія презентація та оцінка результатів).

"Портфоліо презентаційний" використовується для підсумовування майстерності студентів, отриманого за певними напрямками; включає кращі роботи студентів, відібрані ними самими або викладачами. Презентаційний портфоліо може бути індивідуальним і груповим.

"Портфоліо оцінний" збирається для контролю накопичених знань і вмінь студента й складається з контрольних матеріалів різних видів: контрольні роботи, тести, схеми, кросворди, зразки робіт тощо. Оціночний портфоліо педагог може скласти самостійно й надати його завчасно (до закінчення курсу навчання), таким чином акцентувавши увагу студентів на досягненні запланованого результату.

"Портфоліо відгуків" включає в себе характеристики ставлення студента до різних видів діяльності, надані педагогами, керівниками практики, батьками, можливо однокурсниками, працівниками системи додаткової освіти та інші, а також письмовий аналіз самого студента своєї діяльності та її результатів.

"Портфоліо досягнень" включає матеріали, що, на думку студента, відображають його кращі результати і демонструють успіхи. Цей вид портфоліо може містити кращі проекти, листи подяки, грамоти, відгуки, фото тощо.

"Електронний портфоліо" може приймати різні форми. Портфоліо може бути створений студентом за допомогою завантаження ряду документів в спеціально відведenu для цього частину загального сайту курсу, яка передбачає роботу студента за заздалегідь складеним шаблоном. Портфоліо може набути вигляду веб-сторінки, презентації тощо.

"Паперовий портфоліо". У зацікавленого педагога повинен бути й паперовий еквівалент електронного портфоліо – папка з документами, що містить основні моменти й твердження про фахівця й про його діяльність.

Аналіз науково-педагогічної літератури та практичного досвіду використання портфоліо дозволив визначити структуру "Портфоліо студента-випускника":

1. Загальні відомості про студента (дата народження, освіта, кваліфікація, спеціальність, наявний стаж роботи, відомості про додаткову освіту та підвищення кваліфікації, відзнаки).

2. Підготовка до методичної діяльності (моделі уроків, плани уроків, методичні розробки, аналіз уроків, публікації).

3. Підготовка до позанавчальної діяльності (досвід участі в заходах загальноосвітніх закладів, участь в заходах на базі вищого навчального закладу, сценарії проведених заходів).

4. Творча діяльність (самоосвіта, описання творчих робіт студента, науково-дослідна робота студента, результати участі у олімпіадах та конкурсах).

5. Інші здобутки студента (здобутки, що не належать до системи освіти).

Навчальний портфоліо передбачає спільну діяльність викладача і студента, в якій визначається майбутній процес і результат цілеспрямованого професійно-особистісного розвитку студента при вирішенні тих чи інших освітніх завдань. Отже, індивідуальні освітні маршрути студентів можна розглядати як механізм реалізації навчального портфоліо, при якому відбувається заміна контролю за навчальним процесом з боку викладача контролем з боку учня.

Під індивідуальним освітнім маршрутом ми розуміємо цілеспрямоване наближення до сфери майбутньої педагогічної діяльності за рахунок реалізації навчального портфоліо, що забезпечує формування у студентів ключових компетентностей з урахуванням їх когнітивних можливостей,

освітньо-професійних намірів і перспектив. Студент вчиться, орієнтуючись на практичне застосування отриманих знань і компетентностей. Студент, який отримав подібний досвід самоорганізації, стаючи педагогом, в свою чергу, надає учням можливість для самостійності та ініціативи. За участю викладачів розробляється особистий план просування студента відповідно до аналізу попередніх досягнень, ступеня його готовності до освоєння освітньої програми за фахом. Отже, готовність викладачів до використання технології портфоліо в системі підготовки студента до майбутньої педагогічної діяльності є однією з умов ефективного застосування технології.

Висновок. Портфоліо дає можливість виділити головне, що визначає характер ефективної підготовки студента до майбутньої професійної діяльності. Це його освітня стратегія, заснована на самостійності та орієнтована на практику. Студент дійсно бере "контроль над своїм навчанням" і навчається так, що в результаті виявляється у високому ступені зрілим і готовим до професійної діяльності. Разом з тим, портфоліо дає можливість здійснити всебічну інтегративну оцінку рівня навченості та готовності студента до майбутньої професійної діяльності. Всебічний та об'єктивний моніторинг якості навчання, що забезпечується за допомогою навчального портфоліо, відкриває нові можливості для процесу атестації студентів-випускників. Використання навчального портфоліо в системі підготовки студента до майбутньої педагогічної діяльності стає як фактором досягнення успішності, так і однією з оціночних норм компетентностей конкурентоспроможного фахівця на ринку праці, що забезпечує інтеграцію вітчизняної системи освіти в загальноєвропейську.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці структури портфоліо студента-випускника за напрямком "Технологічна освіта" та "Професійна освіта".

Prigodiy A.V., Klimenok I.V.

PORTFOLIO STUDENTS AS AN ALTERNATIVE WAY SUMMARY INTRODUCTION AND EDUCATIONAL ACHIEVEMENTS

The article analyzes the main types and rules of the portfolio in training future teachers of technology.

Key words: *types of portfolios, the future teacher training to the formation of the portfolio.*

Список використаних джерел

1. Онопрієнко О.В. Портфоліо як засіб контролю результатів навчання учнів на засадах компетентнісного підходу / О.В. Онопрієнко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань, 2010. – Вип. 34. – С.121-127.

2. Степко М.Ф. Болонський процес і навчання впродовж життя: [монографія] / М.Ф. Степко, Б.В. Клименко. – Х.: НТУ "ХПІ", 2004. – 112 с.

3. Тазутдинова Э.Х. Учебный портфолио в системе подготовки студента к будущей педагогической деятельности: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Э.Х. Тазутдинова. – М., 2010. – 200 с.

Стаття надійшла до редакції 26.03.2012